

*Міністерство культури України
Харківська державна академія культури
Театральний факультет
Кафедра режисури*

Матеріали

*Дев'ятих міжнародних
мистецтвознавчих читань*

«Драма, вистава, глядач...»,

присвячених пам'яті професора

В. М. Айзенштадта

2 листопада 2016 року

*Харків
«Почка»
2016*

*Міністерство культури України
Харківська державна академія культури
Театральний факультет
Кафедра режисури*

Матеріали

*Дев'ятих міжнародних
мистецтвознавчих читань
«Драма, вистава, глядач...»,*

*присвячених пам'яті професора
В. М. Айзенштадта*

2 листопада 2016 року

*Харків
«Почка»
2016*

ББК 85.33я431
УДК 792.01(043.2)
Д 72

Тези доповідей друкуються в авторській редакції. Автори особисто відповідають за належність і достовірність викладеного матеріалу, правильне цитування та посилання на джерела.

Д 72 **Драма, вистава, глядач...** : матеріали Дев'ятих міжнародних мистецтвознавчих читань, присвячених пам'яті професора В. М. Айзенштадта, 2 листопада 2016 р. – Харків : Видавництво «Точка», 2016. – 112 с.

ISBN 978-617-669-203-4

Збірник містить матеріали Дев'ятих міжнародних мистецтвознавчих читань «Драма, вистава, глядач...», проведених кафедрою режисури Харківської державної академії культури 2 листопада 2016 року. У науковому виданні опубліковані тези доповідей за напрямками: мистецький пошук театру в часопросторі культури: минуле та сучасність; сучасний театральний процес: культуротворчий потенціал; питання теорії та історії культурологічно-мистецтвознавчого дискурсу.

ББК 85.33я431
УДК 792.01(043.2)

собственных композиций, являющихся отражением какого-нибудь художественного впечатления: литературного, музыкального, изобразительного, пластического.

Процесс творчества есть процесс переживания и создания смысла, процесс же восприятия есть сопереживание и понимание этого смысла. Эстетическое сопереживание и связанный с ним процесс сотворческого восприятия искусства становятся основой для самостоятельной созидательной деятельности учащихся. Поэтому воспитание эмоциональной культуры – важнейшее условие для оптимизации художественно развитой творческой личности.

Т. Б. Каблова, І. Т. Попович

Інститут мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка

СУЧАСНІ СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ТЕАТРУ-ЛАБОРАТОРІЇ «ВНЕ СТЕН»

Театральна культура сьогодення постає як важлива складова суспільно-історичного становлення світосприйняття молоді, її поглядів в національно свідомому розвитку країни. Саме театральне мистецтво як складний системний соціокультурний феномен, використання елементів якого дозволяє впливати на формування особистості, є проявом ігрової природи людини в біосоціальному контексті. Єдність гри та ролі, акторської гри та задуму режисера є основою соціальної взаємодії. Саме в такому контексті відбувається становлення актуальних на сьогодні театрів-лабораторій, які виходять за межі традиційних театрів як в буквальному, так і в ментальному сенсі. Йдеться про той процес, де значення набуває не питання «ДЕ» відбувається постановка, а питання «ЯК та ЩО» вона покликана винести на соціокультурний розсуд. Тобто, перш за все розглядається безпосередньо творчий акт, який за своєю суттю є віддзеркаленням широкого кола суспільно-історичних та загальнолюдських питань та логічно входить до процесу культуротворення.

Як відомо, феномен театрального мистецтва пов'язаний з осмисленням художньої спадщини минулого, традиціями та з творчими новаціями, пошуками сучасних театральних діячів, що філософськи осмислюють світ і намагаються розкрити морально-психологічний стан особистості.

Одне з головних завдань сучасного театру – бути на вістрі часу, стати його відображенням. Тому актуальним є питання напрацювання нового еталону сценічного дійства, донесення його ідей. І якщо в традиційному театральному просторі суттєвих змін щодо акторської та режисерської майстерності не відбувається, то нові театральні течії демонструють абсолютно інші, можливо, навіть дещо незрозумілі форми. Можна з впевненістю говорити про те, що такий театр розвивається в напрямку пошуку підкреслено видовищної форми, незвичної сценографії і навіть епатажності.

Саме до таких нових сценічних течій можна віднести і театр-лабораторію «ВНЕ СТЕН». Проект було започатковано в Луганську у 2011 р. випускниками

Луганського обласного коледжу культури і мистецтв. Назву театру зумовило те, що ні репетиційної бази, ні сцени як такої не було. Але саме в цьому і була неабияка перевага проекту, адже, на думку його засновників, гра у відкритому просторі може розширити межі свідомості. Власне, сама назва «ВНЕ СТЕН» отримала своє філософське навантаження, бо передбачає перебування поза стінами людських відносин, соціальних умов і навіть власного «я».

Першою виставою «ВНЕ СТЕН» стало інсценування авторської п'єси Дениса Дикого «Рентген», який практично від заснування театру є його художнім керівником та режисером. На сьогодні в репертуарі театру-лабораторії як п'єси власного авторства, так і постановки драматургів-сучасників та відомих усім класиків. Зокрема, мюзикл «Одна ніч» за М. Гоголем, «Лісова п'єсня» за Лесею Українкою, пластична вистава «ромБАЛджу» за п'єсою В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта», «В-день» за І. Вирипаєвим, «Золота Богиня» за Л. Петрушевською. Змінюється репертуар і місцеперебування театру, адже сьогодні «ВНЕ СТЕН» здійснює свою діяльність вже у Києві. Та незмінними лишаються його творчі принципи: ставити речі небанальні ні за формою, ні за змістом, доносити до глядача суть проблеми, можливо навіть дещо шокуючи його.

«ВНЕ СТЕН» позиціонує себе як постдраматичний театр, де головним є не слово, а дійство, яке часто не підпорядковується жодній логіці. І замість цілісного героя, що має психологічну мотивацію, виникають окремі фрагменти чи дії. На думку Д. Дикого, саме постдраматичний театр з головним навантаженням на пластику дає можливість зануритися і водночас розкритися. На зміну традиційному використанню слова актори «ВНЕ СТЕН» зосереджуються на роботі з тілом. Тут практикують техніку Буто, що передбачає той варіант, коли тіло є не інструментом для створення образу, а народжує сам образ. Саме пластика, за переконанням художнього керівника театру-лабораторії, несе особливе навантаження, оскільки глядач сприймає те, що бачить на сцені, а вже потім те, що чує. Органічне злиття мови, руху і емоцій актора при втіленні в персонажа стає неусвідомленим. Саме з цього і починається справжня акторська майстерність.

Цікавим є той момент, що значна частина акторів театру-лабораторії є аматорами, хоча сьогодні вже стоїть питання про потребу переходу на професійні основи, як запоруку його подальшого розвитку.

Серед улюблених прийомів, що використовують «ВНЕ СТЕН» – елементи дель-арте, комедії масок та принципи театру-імпровізації, це той спосіб театральної гри, коли твір народжується «тут і зараз», стаючи автентичним і неповторним.

«ВНЕ СТЕН» розвивається і як театр абсурду, що заперечує реалістичні персонажі, ситуації й всі інші відповідні театральні прийоми. На думку Д. Дикого, головне донести засобом театального дійства основну ідею, передати сенс буття та зберегти в собі людину. У цьому філософська суть театру абсурду і саме цим вона привертає увагу глядача.

За час свого існування «ВНЕ СТЕН» довів свою спроможність розвиватися, доносити до глядача свою особливу думку, а отже довів право на існування. Театр-лабораторія напрацював та демонстрував чимало відкритих показів, майстер-класів, вистав, тренінгів, брав участь у різноманітних фестивалях. Головна ж ідея проекту – бути особливим і бути почутим.

Отже, творчі пошуки театр-студій, зокрема і «ВНЕ СТЕН», стали важливою складовою сучасного театрального руху. Безумовно, відсутність звичної театральної побудови простору і співвідношення «Актор/Глядач» викликає нове смислове навантаження театру, де глядач стає співучасником видовища, а не лише спостерігачем. Театральний експеримент, який надав широких можливостей для прояву ініціативи, самостійності і творчого пошуку призвів до структурних змін, у тому числі і у відносинах театру з публікою, формуванні репертуару. Сучасна театральна ситуація відрізняється виразністю і сміливістю пошуків, театральне життя стає різноманітнішим. Тому можна впевнено говорити про те, що українське драматичне мистецтво дедалі активніше інтегрується в європейський культурний простір.

О. Ю. Касьяненко, М. М. Бровко

Київський національний університет культури і мистецтв

МАСОВЕ СВЯТО ЯК КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ ДІЙСТВО В УКРАЇНІ

З давніх-давен в Україні люди завжди намагалися відзначити ту чи іншу подію в святковій атмосфері, яка піднімала їх настрій, згуртовувала їх. Збираючись до гурту після нелегкої праці, вони намагались зняти психологічне та фізичне навантаження, беручи участь як в церковних, так і в світських святах, в яких брали учать співаки, танцюристи, музиканти. Щоб прогледувати свої родини, дати належну освіту своїм дітям, люди мусять багато і тяжко працювати. Таким чином робочий день стає довшим, а обсяг вільного часу зменшується. Дозвілля для них стає необхідною частиною їхнього життя. Воно мало відновити їх витрачені сили, давало можливість розважитись в колі близьких людей, або, говорячи іншими словами, дозволяло відволіктися від буденності. У вітчизняній науці проведено багато досліджень, присвячених дозвіллю. Серед сучасних дослідників, які займалися проблемою культурно-дозвілльєвої діяльності, можна назвати таких авторів, як: Н. М. Цимбалюк, В. Й. Бочелюк, І. В. Петрова.

Мета роботи полягає в тім, щоб прослідкувати еволюційний розвиток культурно-мистецьких заходів на протязі всього часу їх формування, порівняти язичницькі та християнські святкування, а також розглянути вплив радянської ідеології на формування народних свят, проаналізувати відгук минулого в сучасних масових народних заходів українців.

Свято охоплює широкий діапазон культурних явищ. Кожна людина, як і загалом суспільство, потребує свята. Його цінність та значення не обмежуються лише культурними, соціальними чи психологічними функціями. У святі людина шукає відновлення сил, а також чогось більшого, нового, незвіданого, тому що